

3.2 Opatření na ochranu území před povodněmi

3.2.1 Kapacity koryt vodních toků

Údaje o kapacitě koryt byly shromážděny pro intravilány jednotlivých obcí řešených v rámci této studie. Podklady pro zpracování přehledu o kapacitě koryt na území Olomouckého kraje byly poskytnuty Povodím Moravy, s. p. – studie odtokových poměrů v povodí Moravy a Dyje.

Kapacity koryt vodních toků na území Olomouckého kraje jsou přehledně uvedeny v tabulce T.3.1. – viz tabelární přílohy.

3.2.2 Záplavová území

Záplavová území jsou podle § 66 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů administrativně určená území, která mohou být při výskytu povodně zaplavena vodou. Území přilehlá k vodnímu toku, které může být zaplaveno při povodních, a to při průtocích přesahujících kapacitu koryta toku. Vymezení záplavových území pomůže předcházet a snižovat škody způsobené povodněmi. Cílem stanovení záplavových území je vytvoření územního limitu pro zástavbu v oblastech s nejvyšším ohrožením lidských životů a majetku. Záplavová území stanoví vyhlášením veřejnou vyhláškou na návrh správce vodního toku příslušný vodoprávní úřad.

Na rozdíl od předchozí právní úpravy je v současné době v naší legislativě zakotvena povinnost vodoprávního úřadu stanovit, na návrh správce vodního toku, záplavová území. Vodoprávní úřad může též příslušnému správci vodního toku uložit povinnost zpracovat a předložit mu návrh záplavového území jím spravovaného vodního toku nebo jeho úseku, pokud tato povinnost vyplývá z Plánu hlavních povodí ČR nebo z plánů oblastí povodí.

Aktivní zóna - je nový pojem zavedený do naší vodohospodářské praxe až novým vodním zákonem (zákon č. 254/2001 Sb.). Jedná se o tu část zaplaveného území, kterou je při povodni odváděna rozhodující část povodňového průtoku. Podle § 67 zákona o vodách, který uvádí příslušná omezení platná ve stanovených záplavových územích a především pak v aktivních zónách, je v aktivních zónách vyloučena stavební činnost, kromě možnosti zde provádět vodní stavby a nezbytné stavby dopravní a technické infrastruktury.

Mimo aktivní zónu v záplavovém území může vodoprávní úřad stanovit (viz výše zmiňovaný zákon) omezující podmínky. Takto postupuje i v případě, není-li aktivní zóna stanovena. Správce povodí u nich také navrhuje, aby v územích mimo aktivní zónu nebyly umístovány stavby, jako jsou zdravotní zařízení, sociální ústavy, školní zařízení, veřejné stavby a objekty nakládající s nebezpečnými látkami. Ostatní stavby lze v těchto územích připustit pouze na riziko jejich majitelů.

Seznam záplavových území vodních toků Olomouckého kraje je zpracován v tabulce T.3.2. – viz tabelární přílohy.

3.2.3 Území určená k rozlivům

Území určená k rozlivům vod při povodních jsou ve smyslu §68 zákona č. 254/2001 Sb. ve znění pozdějších předpisů (vodní zákon) ty části záplavových území, které může vodoprávní úřad jako preventivní opatření místo jiných opatření na ochranu před povodněmi rozhodnutím vymezit. V rozhodnutí je potom po projednání s dotčenými úřady státní správy omezeno právo užívání pozemků a staveb v tomto území. Za omezení užívání pozemků a staveb náleží jejich vlastníkům náhrada. V případě potřeby může vodoprávní úřad podat ve veřejném zájmu návrh na vyvlastnění dotčených pozemků a staveb, případně může podat stavebnímu úřadu návrh na vyhlášení stavební uzávěry.

Z výše uvedeného textu vyplývá, že území určené k rozlivům povodní je součástí záplavového území s jakýmsi přísnějším režimem, kde se využívání pozemků a staveb podřizuje převádění alespoň částí povodňových průtoků. V žádném případě však takovéto území nemůže plnit funkci jako opatření na ochranu před povodněmi, pokud se tedy nejedná o natolik významné uvolnění záplavového území, které by přispělo k transformaci povodňové vlny. Nemůže se rovněž jednat například o boční poldr nebo převod vody, protože takováto zařízení jsou vodními díly ve smyslu §55 výše uvedeného zákona.

Výkladem této části a tvorbou metodiky na zpracování nejen této kapitoly, ale celé části D přílohy č. 2 vyhlášky č. 142/2005 Sb., o plánování v oblasti vod, se zabývá VÚV TGM, který ji měl předložit Ministerstvu zemědělství a Ministerstvu životního prostředí k projednání do 10.10.2006. Podle dostupných informací není koncept metodiky k dispozici.

K rozlivům povodní jsou v dnešní době určena jednak území podél neohrázovaných vodních toků velkých, středních, ale i menších tam, kde koryto přirozeným způsobem meandruje na lučních a polních pozemcích nebo v lužních lesích, kde je jeho břehová kapacita v rozmezí průtoků Q_1 až Q_5 a větší vody vybřežují většinou na oba břehy do úzkých či širokých inundačních území, většinou bez přilehlé zástavby.

Rovněž jsou určena k rozlivům většinou úzká území podél již ohrázených vodních toků tam, kde jsou vybudovány tzv. podélné ochranné hráze přisazené ke korytu, ale i odsazené od vlastního koryta. Rozlivy jsou tedy ohraničeny do určitého návrhového průtoku v průtočném profilu mezi stávajícími ochrannými hrázemi na obou březích, resp. od koryta vodního toku po ochrannou hráz na příslušném levém, či pravém břehu. Stupeň protipovodňové ochrany území za hrázemi je dán výškou ochranné hráze, tedy návrhovým průtokem, který byl zvolen pro vyprojektování dané ochranné hráze v daném území. V mnoha případech se předpokládalo, že původní hráze chrání zástavbu za nimi až na stoletý průtok. Po povodních 1997 však byly přepočítávány kapacity koryt a kapacity ohrázených průtočných profilů mezi hrázemi a rovněž došlo k přehodnocení hydrologických údajů a ke zvýšení hodnot kulminačních průtoků (N – letých průtoků, takže se zjistila menší ochrana okolní zástavby.

Je nutno však si uvědomit, že v mnoha případech jsou stávající hráze kolem konkrétní lokality vysoké a předpokládá se poměrně vysoký stupeň protipovodňové ochrany přilehlé zástavby, ale při extrémních povodních může dojít k přelítí nižší hráze nebo nižšího břehu u jiné obce výše proti toku nebo i níže po toku a k nátoku těchto odlehčených vod do již ohrázeného území s vyšší hrází. Těchto případů bylo registrováno při povodních v letech 1997 až 2006 několik a bylo konstatováno, že v ohrázeném korytě podél obce byla hladina vody hluboko pod korunou vysoké hráze a voda přišla z jiné strany, tj. z polních pozemků od inundačního území z úseku výše proti toku (např. u obce Troubky pod Přerovem).

Na mnoha tocích, především na řece Moravě v úseku Mohelnické brázdy a v Litovelském Pomoraví, ale i na řece Bečvě pod Přerovem a na dalších vodních tocích i menších, se nacházejí za stávajícími ochrannými hrázemi, přisazenými i více odsazenými, další rozsáhlá území v údolní nivě, která jsou dnes prakticky chráněná vodoprávně zkolaudovanými ochrannými hrázemi na nějaký vyšší N – letý průtok (Q_{20} až Q_{100}). Tato území s polními pozemky a často i se zástavbou obcí a osad za stávajícími podélnými hrázemi jsou však nevyužita a není zde prakticky dovoleno bez vodoprávního povolení odlehčování povodňových vod při nižších N – letých průtocích. V dnešní době tedy nelze tato území využít k převádění částí povodňových průtoků, pokud nepřijdou vyšší povodně a nepřelije se ochranná hráz v nějakém sníženém místě.

Právě zlepšení odtokových poměrů na tocích a zvýšení stupně protipovodňové ochrany v těchto úsecích a rovněž níže po toku by mělo vést ke změně stávající koncepce s tím, že by se měla využít pokud možno stávající dostatečná kapacita koryt a rovněž další kapacita bočních průtočných inundačních území za tzv. primárními ochrannými hrázemi pro částečné převádění odlehčených povodňových průtoků, např. nad hodnotou průtoků Q_{20} . Tímto řešením by se měly snížit hladiny kulminačních průtoků ve vlastních korytech a ztransformovat povodňové vlny v údolních nivách řek. Předpokládá se však odsouhlasení této koncepce jak orgány státní správy, tak především vlastníky dotčených pozemků za stávajícími ochrannými hrázemi. Pro ochranu zástavby v těchto bočních průtočných inundačních územích by bylo třeba vybudovat tzv. sekundární ochranné hráze kolem doposud nechráněných obcí a osad za primárními hrázemi.

S přijetím této koncepce na co největší využití retenční schopnosti údolní nivy a snižující kulminační průtoky na tocích a zvyšující stupně protipovodňové ochrany podél toků i níže po toku by bylo vhodné postupně realizovat změnu způsobu obhospodařování častěji zaplavovaných polních pozemků i za ochrannými hrázemi. Předpokládá to však přijetí lepší dotační politiky pro zajištění úhrad za ušlý zisk ze ztrát zemědělské výroby, apod.